

Security Implications of Russian Arms Exports to West Asian Countries (Iran, Egypt, Syria, and Iraq)

Mahmood Shoori

Ph.D. in International Relations, Faculty of Law & Political Science,
University of Tehran

Aref Bijan¹

Ph.D. Candidate, Political Science and Regional Studies, Department
of Political Science, Saint Petersburg State University

Ehsan Ejazi

Ph.D. in International Relations, Faculty of Literature and Human
Sciences, University of Guilan

(Date received: 6 March 2021- Date approved: 21 February 2022)

Abstract

Introduction: Technical and military cooperation is a unique way of securing the national interests of countries. The arms trade may change the international condition by intensifying the motivations of states and disrupting regional stability. Since the collapse of the Soviet Union, Russia has sought to return to the military arms market in West Asia and the world to compete with the United States' advanced weapons. Russia is the second-largest arms exporter in the world after the United States. The West Asian region has emerged as Moscow's second most important arms market in recent years. With the start of the Arab Spring in 2011 and especially Russia's intervention in the Syrian crisis since 2015, sales of advanced Russian weapons in the region have increased significantly. West Asia is one of the most dangerous regions in the world, with many conflicts that have affected many countries in the region. Israeli officials have expressed concern about the Iranian threat, stressing the ongoing need to maintain a large, technologically advanced army in the environment, which is facing conflict and instability in areas such as Iraq, Yemen, Syria, and Libya. Foreign powers intend to sell high-tech weapons to their local partners. West Asian countries are interested in buying advanced military equipment from major powers, including Russia, to

---

¹ Email: Aref.Bijan2018@gmail.com (Corresponding author)

strengthen their defense capabilities, as well as gain international prestige and increase their national strength. Although the United States has imposed an arms embargo on Russia, there is evidence that some West Asian countries are determined to buy military equipment from Russia, such as the S-300, S-400, Sukhoi-35, and Sukhoi-57 systems.

Research Question: What are the security implications of Russian arms exports to West Asian countries?

Research Hypothesis: According to this hypothesis, Russia's arms exports to Iran, Egypt, Syria, and Iraq in recent years have exacerbated the security crisis between Iran and Israel. According to the hypothesis, Russian arms export to Iran, Egypt, Syria, and Iraq in recent years, on one hand, lead to intensification of security dilemma between Iran and Israel and some extent lessen the security dilemma between Syria and Israel, and creating a stable security condition in Iraq. In addition, the arms deal between Egypt and Russia has not changed the balance of power between them and therefore has not created a security problem.

Methodology (and theoretical framework if available): The authors have used the security dilemma theory and qualitative research method to answer the main research question according to the available reliable sources.

Results and discussion: The findings show that geopolitical considerations, as well as relative benefits of arms sales revenue, are Russia's motivations for entering this large market and despite strong rivals such as the United States and sanctions against Moscow, the arms export market in West Asia are very complex. In this regard, Russia is seeking to increase its political influence in the countries that purchase Russian weapons. Under such circumstances, US allies in the region are increasing their arms purchases from the United States leading to a complex and multifaceted security dilemma in the region. The authors aim to study and analyze military-technical cooperation between Russia and West Asian countries. To better understand the issue, this article first tries to provide an analysis of the world arms condition and Russia's share in this market. The turbulent West Asian market and the presence of Russian weapons in the region are then examined, and finally, the obstacles to Russian military cooperation with the countries of the region are examined.

Conclusion: Until recently, Russia was cautious in using arms exports as political leverage. Now the situation has changed, and the growth of Russia's share of the arms market in West Asia will make the

Kremlin's arms policies even more crucial. Instability in West Asia suggests that the region will remain a major arms market for years to come, helping Russian arms suppliers challenge US dominance. Russian federal law states that strengthening military and political positions abroad is the main goal of Russian military and industrial corporations and that Moscow will undoubtedly use its arms export industry to influence the balance of power in the region. Russia plays a significant role in Syria as a game-changer and has already used its weapons industry strategically. Based on the theory of the security dilemma, the authors of this article conclude that rising defense spending in West Asia raises concerns about the possibility of a regional arms race that would increase tensions in an unstable region. This has a serious impact on the prospects for peace in the region as arms purchases can provoke more fear among countries and ultimately make it harder for them to sit at the negotiating table. Russia's goal in exporting arms to the region is to increase its military and political influence as well as to compete with the United States.

Keywords

Arms trade, Egypt, Iran, Iraq, Russia, Security Dilemma, West of Asia.

تأثیرهای امنیتی صادرات تسلیحات روسیه به دولت‌های منطقه غرب آسیا (مطالعه موردی ایران، مصر، عراق و سوریه)

محمود شوری

دانش‌آموخته دکتری، گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران

عارف بیژن*

دانشجوی دکتری علوم سیاسی و مطالعات منطقه‌ای، گروه علوم سیاسی، دانشگاه دولتی سن پترزبورگ

احسان اعجازی

دانش‌آموخته دکتری روابط بین‌الملل، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۶ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲)

چکیده

همکاری نظامی ابزاری برای تأمین منافع ملی است. تجارت اسلحه به تشدید یا مهار اقدام‌های تهاجمی یا تدافعی، ثبات منطقه‌ای یا برهم‌زدن آن کمک می‌کند. بعد از فروپاشی اتحاد شوروی، روسیه کوشید به بازار تسلیحات نظامی در سطح منطقه و جهان بازگردد تا رقابت خود را با تسلیحات پیشرفته ایالات متحده آمریکا حفظ کند. با شروع بهار عربی در سال ۲۰۱۱ و به‌ویژه مداخله روسیه در بحران سوریه از سال ۲۰۱۵، فروش تسلیحات پیشرفته روسی در این منطقه افزایش یافته است. در این نوشتار با بهره‌گیری از نظریه معمای امنیتی و روش پژوهش کیفی، به دنبال پاسخ به این پرسش هستیم که با صادرات تسلیحات روسی به کشورهای منطقه غرب آسیا، چشم‌انداز امنیتی در این منطقه چگونه خواهد بود؟ در شرایط حاضر ملاحظات ژئوپلیتیکی و مزایای نسبی از درآمد فروش این تسلیحات از انگیزه‌های روسیه برای حضور در این بازار بزرگ است. با وجود رقیب قدرتمندی همچون ایالات متحده بازار صادرات تسلیحات در این منطقه پرآشوب، پیچیده خواهد شد. فرضیه این است که روسیه با فروش تسلیحات خود به کشورهای غرب آسیا، مناسب با شرایط زمانی و مکانی، موجب کاهش یا افزایش معمای امنیتی بین کشورهای این منطقه شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد فروش تسلیحات روسیه به ایران می‌تواند سبب شکل‌گیری معمای امنیتی بین این کشور و اسرائیل شود. در مورد سوریه و عراق نیز می‌تواند به مبارزه آن‌ها علیه تروریسم کمک کند و ثبات‌ساز شناخته شود. همچنین تا زمانی که فروش تسلیحاتی روسیه به مصر توازن قوا بین مصر و اسرائیل را برهم نزند، معمای امنیتی بین مصر و اسرائیل شکل نخواهد گرفت.

واژگان اصلی

ایران، تجارت سلاح، روسیه، عراق، غرب آسیا، مصر، معمای امنیتی.

مقدمه

منطقه غرب آسیا یکی از مناطق پرخطر در جهان است با اختلاف‌های متعدد که بسیاری از کشورهای منطقه را درگیر خود کرده است. از مقام‌های رژیم اسرائیل که با اشاره به مجموعه‌ای از تهدیدهای ادعا شده، نیاز مستمر خود را برای حفظ ارتش بزرگ و پیشرفته از نظر فناوری بیان می‌کنند تا درگیری‌ها و بی‌ثباتی‌های منطقه‌ای مانند عراق، یمن، سوریه و لیبی نشان می‌دهد که تا چه حد کشورهای خارجی می‌خواهند با استفاده از نیروهای نظامی خود و انتقال تسلیحات به شریک‌های محلی، بر نتایج این بحران‌ها تأثیر بگذارند. کشورهای منطقه غرب آسیا به دلایلی چون نقش تسلیحات در ایجاد اعتبار بین‌المللی و منطقه‌ای نسبت به خرید سیستم‌های پیشرفته نظامی از قدرت‌های برتر در این زمینه اقدام می‌کنند. یکی از این کشورها روسیه است. با شروع انقلاب‌های عربی در سال ۲۰۱۱ و به‌ویژه مداخله روسیه در بحران سوریه از سال ۲۰۱۵، فروش تسلیحات پیشرفته روسی در این منطقه به چشم آمده است. در این مسیر ایالات متحد تحریم تسلیحاتی کاتسا را علیه روسیه اجرا کرده است، اما شواهد نشان می‌دهد برخی کشورهای منطقه غرب آسیا در خرید تسلیحات نظامی از روسیه چون سامانه‌های اس-۳۰۰، اس-۴۰۰، سوخو-۳۵ و سوخو-۵۷ در صف هستند. این پرسش مطرح است که روسیه با صادرات تسلیحات خود به کشورهای منطقه غرب آسیا از جمله ایران، مصر، عراق و سوریه چه تأثیری بر چشم‌انداز امنیتی در این منطقه خواهد گذاشت. در این نوشتار ادبیات و چارچوب نظری را بررسی می‌کنیم. سپس به بازار تسلیحاتی منطقه غرب آسیا و همچنین صادرات تسلیحات روسیه در این منطقه می‌پردازیم. سرانجام تأثیرهای امنیتی این صادرات تسلیحات بر چهار کشور ایران، عراق، سوریه و مصر را واکاوی می‌کنیم که براساس آن به پرسش نوشتار پاسخ داده خواهد شد.

روسیه با فروش تسلیحات خود به کشورهای منطقه غرب آسیا، بسته به شرایط زمانی و مکانی، موجب کاهش یا افزایش معمای امنیتی بین کشورهای این منطقه شده است. به نظر می‌رسد فروش تسلیحاتی روسیه به ایران می‌تواند سبب شکل‌گیری معمای امنیتی بین این کشور و اسرائیل شود. فروش تسلیحاتی روسیه به سوریه و عراق نیز می‌تواند به مبارزه آن‌ها علیه تروریسم کمک کند و ثبات‌ساز برآورد شود. همچنین تا زمانی که فروش تسلیحاتی روسیه به مصر توازن قوا بین مصر و اسرائیل را بر هم نزند، معمای امنیتی بین این دو کشور شکل نخواهد گرفت. در این نوشتار می‌کوشیم با بهره‌گیری از روش پژوهش کیفی، مبتنی بر آمارهای موجود منابع معتبر، رابطه بین متغیر مستقل (فروش تسلیحات روسی) و متغیر وابسته (ایجاد معمای امنیتی) را با آمارهای موجود سنجش و ارزیابی کنیم.

پیشینه پژوهش

از زمان آغاز بحران در منطقه غرب آسیا چند سالی می‌گذرد. روشن است که در این مدت، ادبیات عرضه شده چندان زیاد نباشد. در بررسی این ادبیات، کتاب و مقاله‌ای به صورت مستقیم نیافتیم که تأثیرهای امنیتی صادرات تسلیحات روسیه به دولت‌های منطقه غرب آسیا به ویژه مصر، ایران، عراق و سوریه را بررسی کرده باشد و آثار مطرح شده بیشتر شامل مقاله‌ها و کتاب‌های پژوهشی است که هر کدام از آن‌ها بخشی از موضوع این نوشتار را پوشش می‌دهد. ریوز (۲۰۱۸) در کتاب «فروش تسلیحات روسی در دوران پوتین» می‌نویسد از زمانی که ولادیمیر پوتین به قدرت رسیده، فروش تسلیحات روسی در چندین منطقه جغرافیایی پیوسته افزایش داشته است، در حالی که روابط بین روسیه و ایالات متحد به تدریج بدتر شده است. ریوز استدلال می‌کند که پوتین می‌خواهد با ایجاد نظام چندقطبی جهانی، نظم جهانی ژئوپلیتیک زیر تسلط آمریکا را به چالش بکشد. پژوهش ریوز این موضوع را بررسی می‌کند که پوتین برای فروش تسلیحات روسی به چین، هند و کشورهای منطقه غرب آسیا چه انگیزه‌ای داشته است. براساس فرضیه این پژوهشگر آمریکایی دو عامل واکاوی می‌شود: عامل داخلی اقتصاد و عامل سیاسی بین‌المللی. ریوز ادعا می‌کند که فروش تسلیحات، به ویژه در اوایل ریاست جمهوری پوتین، سود اقتصادی فراوانی برای روسیه در پی داشته است. با وجود این، عوامل سیاسی بین‌المللی انگیزه بیشتری به پوتین برای صادرات تسلیحات داده‌اند. او تنها به آثار مثبت صادرات تسلیحات روسیه اشاره کرده‌است و به پیامدهای احتمالی چنین اقدامی از سوی روسیه توجه نکرده است. در پایان او این گونه نتیجه می‌گیرد اگرچه روسیه توانسته است با فروش تسلیحات به سود اقتصادی دست یابد، مزایای بلندمدت چنین راهبردی برای روسیه و پوتین اندک بوده است.

مالملوف (۲۰۱۷) در گزارشی پژوهشی با عنوان «صادرات تسلیحات روسیه: موفقیت‌ها و چالش‌ها» می‌نویسد درآمدهای فروش تسلیحات منبع خوبی برای صنایع دفاعی روسیه است تا بتوانند با این سرمایه، کیفیت محصولات دفاعی خود را ارتقا بخشند. در این گزارش فقط به جنبه اقتصادی فروش تسلیحات پرداخته و پیامدهای امنیتی سیاسی آن نادیده گرفته شده است. در این مقاله به فروشندگان تسلیحات روسی سفارش شده است تا خدمات پس از فروش را در دستور کار خود قرار دهند. به طوری که متعهد شوند پس از فروش تسلیحات، به مشتریان خود پشتیبانی فنی ارائه می‌دهند.

اولدبرگ (۲۰۰۵) در مقاله‌ای با عنوان «اولویت سیاست خارجی در دوران پوتین» در کتابی به نام «روسیه به عنوان یک قدرت بزرگ» استدلال می‌کند که روسیه در سال‌های اولیه پس از فروپاشی اتحاد شوروی به شدت دچار بحران اقتصادی بود. بازشدن درهای کشور به روی

کالاهای خارجی و سیاست آزادسازی مبادلات تجاری اقتصاد روسیه را از حالت خودبستگی اقتصادی سوسیالیستی دوران اتحاد شوروی خارج کرد. نیروهای مسلح که در دوران اتحاد شوروی هزینه سنگینی بر بودجه عمومی تحمیل می‌کردند، حالا باید به صورتی اساسی دچار تحول می‌شدند. یک بعد این تحول کوچک‌شدن حجم نیروهای مسلح و لغو بسیاری از برنامه‌های بلندپروازانه بود. اما بعد مهم‌ترین تحول تغییر در مدیریت تولید تسلیحات در روسیه بود. اولویت امنیتی فوری برای کشور اقتصاد و به دست آوردن درآمدهای صادراتی بود؛ صنایع نظامی روسیه که پیشرفته‌ترین بخش صنعت ملی بودند، باید نقش پیشرو را در این میان بازی می‌کردند. از این رو، صدور سلاح به مشتریان بین‌المللی، البته صرف نظر از ماهیت ایدئولوژیک و سیاسی‌شان، مهم‌ترین وظیفه دستگاه نظامی روسیه شد. در این مقاله نیز فقط به اهمیت اقتصادی تسلیحات روسی پرداخته شده و به پیامدهای سیاسی امنیتی آن توجه نشده است.

بلنک و لویترکی (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان «هدف‌های ژئواستراتژیک تجارت تسلیحات روسیه در شرق آسیا و خاورمیانه» به این ارزیابی رسیدند که روسیه صادرات نظامی خود را ابزاری اصلی برای دستیابی به منافع امنیت ملی خود به ویژه در شرق آسیا و خاورمیانه می‌داند. تجارت اسلحه بخش جدایی‌ناپذیر از تصویر آن به عنوان یک قدرت جهانی، بخش مهمی از روابط آن با دیگر کشورهای آسیایی، عنصر مرکزی در توافق‌نامه‌های دفاعی و امنیتی و جزو اساسی توانایی آن برای به دست آوردن و حفظ دسترسی به نفوذ و منابع در مناطق مورد علاقه آن است. نویسندگان به این نتیجه رسیدند، در حالی که درست است روسیه تسلیحات و تجهیزات نظامی می‌فروشد تا درآمد به دست آورد و تولیدات صنایع دفاعی خود را گسترش دهد، این ادعا اشتباه است که این عامل اصلی در تجارت تسلیحات روسیه است. روسیه به دنبال حفظ و گسترش جایگاه خود به عنوان یک قدرت جهانی است و صادرات متمرکز و هدفمند فناوری‌های نظامی خود به کشورهای اصلی را ابزاری اساسی برای دستیابی به این هدف می‌داند.

با بررسی ادبیات پژوهش درمی‌یابیم هرکدام از این پژوهش‌ها فقط یک جنبه و آن هم در مورد یک کشور خاص در ارتباط با تأثیرهای امنیتی صادرات تسلیحات روسیه به دولت‌های منطقه غرب آسیا را بررسی کرده‌اند و به صورت جامع نتوانسته‌اند تصویر روشنی از این موضوع نشان دهند. تفاوت نوشتار حاضر با دیگر پژوهش‌ها این است که می‌خواهد تأثیرهای امنیتی صادرات تسلیحات روسیه به دولت‌های منطقه غرب آسیا را بررسی کند. به ویژه در کشورهایی که دوره بحران آشوب‌زده را آغاز کرده‌اند یعنی مصر، ایران، عراق و سوریه تا نشان دهد، روسیه به عنوان صادرکننده تسلیحات به این منطقه و امنیتی‌سازی این کشورها بخشی از امنیت ملی خود را نیز تأمین می‌کند.

چارچوب نظری

نظریه معمای امنیتی^۱ یکی از مهم‌ترین ایده‌های نظری در روابط بین‌الملل است. «هربرت باترفیلد»،^۲ «جان هرتز»^۳ و «رابرت جرویس»^۴ از اولین اندیشمندانی بودند که این نظریه را مطرح کردند. به‌طور معمول این‌گونه استدلال می‌شود که نظریه معمای امنیتی رکن اصلی واقع‌گرایی تدافعی است، چراکه واقع‌گرایان تدافعی بر این باورند که معمای امنیتی همکاری اصیل و واقعی بین دولت‌ها را ممکن می‌سازد، جدا از اینکه یک اتحاد زودگذر در رویارویی با یک دشمن مشترک وجود داشته باشد یا خیر. نظریه معمای امنیتی و مدل مارپیچ یک نظریه جنگ و صلح با «کنش متقابل»^۵ است. با این حال هرکدام از این اندیشمندان تعریف خاص خود از معمای امنیتی را ارائه می‌دهند؛ هرچند ارکان نظری آن‌ها با یکدیگر شباهت‌هایی نیز دارد. «باترفیلد» برای معمای امنیتی شش شاخص اصلی بر می‌شمارد: ۱. علت اصلی معمای امنیتی ترس است که نشأت گرفته از «گناه جهان‌شمول انسان» است؛ ۲. نبود قطعیت نسبت به هدف‌های دیگران؛ ۳. وضعیتی ناآگاهانه و بدون هدف است؛ ۴. معمای امنیتی پیامدهای غم‌انگیزی دارد؛ ۵. عوامل روانشناسانه می‌تواند معمای امنیتی را به بدتر شدن بکشاند؛ ۶. معمای امنیتی دلیل اصلی منازعات انسانی است.

«هرتز» شش ویژگی معمای امنیتی را این‌گونه می‌داند: ۱. دلیل اصلی معمای امنیتی آنارشی - به معنای نبود «وحدت بالاتر» - است؛ ۲. نبود قطعیت و ترس دولت‌ها درباره نیت‌های دیگر دولت‌ها سبب می‌شود تا دولت‌ها در وضعیت آنارشیک به یکدیگر آسیب وارد کنند و این پیامد فوری معمای امنیتی است؛ ۳. ابزار و امکاناتی که دولت‌ها برای خودیاری برای خود فراهم می‌کنند سبب می‌شود تا چرخه‌ای از رقابت نظامی شکل بگیرد؛ ۴. تلاش دولت‌ها برای گریز از معمای امنیتی با انباشته کردن فزاینده قدرت ممکن است نه تنها امنیت آن‌ها را تأمین نکند، بلکه نتیجه معکوس و غم‌انگیز نیز داشته باشد؛ ۵. معمای امنیتی ممکن است سبب بروز جنگ شود، ولی دلیل همه جنگ‌ها نیست؛ ۶. چرخه معمای امنیتی خود «استحکام‌بخش» و «چرخه معیوب»^۶ است.

رابرت جرویس نیز برای معمای امنیتی شش ویژگی در نظر گرفته است: ۱. معمای امنیتی ساختاری است؛ ۲. نبود قطعیت و ترس دولت‌ها درباره هدف‌های کنونی و آینده دولت‌ها در شکل‌گیری و حفظ معمای امنیت اهمیت ویژه‌ای دارد؛ ۳. معمای امنیت ناشی از اقدام‌های

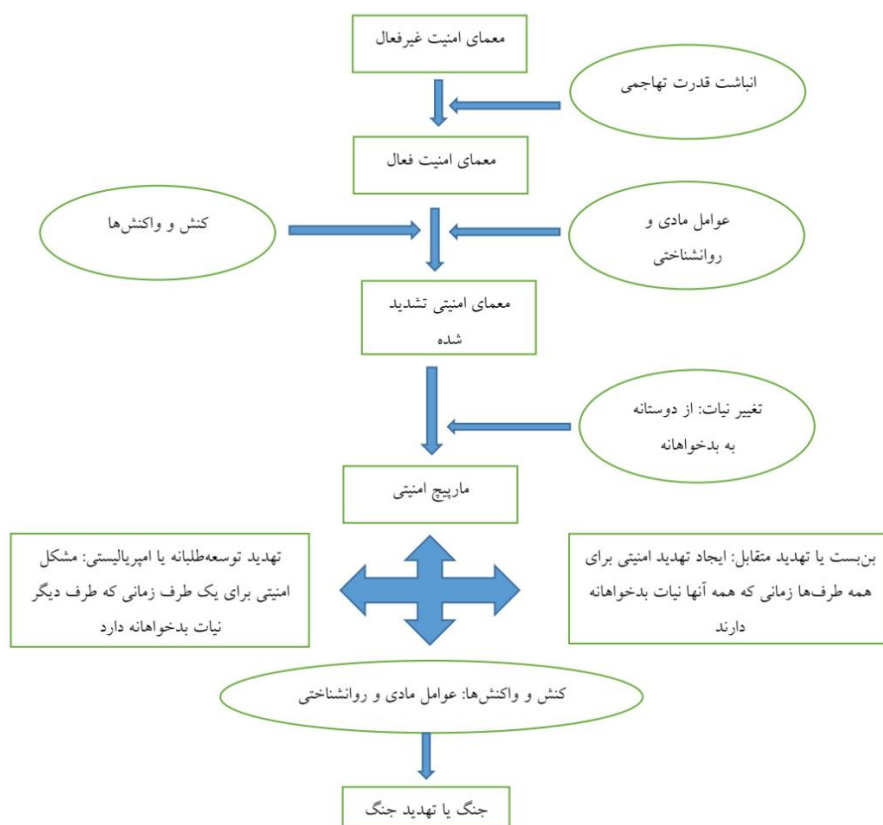
-
1. Security dilemma
  2. Herbert Butterfield
  3. John D. Hertz
  4. Robert Jervis
  5. Interaction
  6. Vicious Cycle

دفاعی است و در نتیجه، ناآگاهانه است؛ ۴. معمای امنیتی نتایج بیهوده و ناخواسته‌ای را پدید می‌آورد و بنابراین امنیت دولت‌ها را کاهش می‌دهد؛ ۵. گاهی نیز معمای امنیتی نتایج ناخواسته و غم‌انگیزی مانند جنگ به بار می‌آورد؛ ۶. معمای امنیتی می‌تواند سبب جنگ شود، اما علت همه جنگ‌ها نیست؛ ۷. پویایی معمای امنیت، خود استحکام‌بخش و مانند مارپیچ عمل می‌کند (Tang, 2009: 591-592).

«شیپینگ تنگ»^۱ با انتشار مقاله‌ای و با بهره‌گیری از اصول معمای امنیتی که «باترفیلد»، «هرتز» و «جرویس» مطرح کرده‌اند، معمای امنیتی را دارای شش رکن اصلی می‌داند: ۱. دلیل اصلی معمای امنیتی وضعیت آنارشیک سیاست بین‌الملل است؛ ۲. در وضعیت آنارشیک، دولت‌ها نمی‌توانند درباره هدف‌های کنونی و آینده دیگر دولت‌ها مطمئن باشند. در نتیجه، دولت‌ها همواره از یکدیگر می‌هراسند؛ ۳. معمای امنیتی ناآگاهانه است، معمای امنیتی تنها بین دو دولتی به وجود می‌آید که رویکرد واقع‌گرایانه تدافعی در پیش گرفته‌اند؛ ۴. به دلیل نبود قطعیت درباره نیت‌های دیگران و ترس، دولت‌ها به انباشت قدرت یا قابلیت‌ها به‌عنوان ابزار دفاعی متوسل می‌شوند که به‌طور اجتناب‌ناپذیری این قابلیت‌ها برخی از ویژگی‌های قابلیت‌های تهاجمی را دارند؛ ۵. پویایی معمای امنیتی، خود استحکام‌بخش است و بیشتر به مارپیچ‌هایی مانند بدترشدن روابط و مسابقه تسلیحاتی منجر می‌شود؛ ۶. پویایی معمای امنیتی به دنبال افزایش امنیت با انجام برخی از اقدام‌ها مانند افزایش قابلیت‌های تهاجمی غیرضروری است، اما این اقدام‌ها نتیجه معکوس دارد: قدرت بیشتر، امنیت کمتر؛ ۷. چرخه معیوب معمای امنیتی می‌تواند به نتایج غم‌انگیزی مانند جنگ‌های اجتناب‌ناپذیر یا غیرضروری بینجامد؛ ۸. شدت معمای امنیتی در تأثیر عوامل مادی و روانشناسانه قرار دارد (Tang, 2009: 594-595). او نظریه خود را براساس مدل ا به تصویر می‌کشد.

مدل ۱: نظریه شیبینگ تنگ

Source: (Tang, 2009: 619)

پیش‌بینی می‌شود فروش تسلیحات به کشورهای منطقه غرب آسیا وضعیت معمای امنیتی در این منطقه را پیچیده‌تر خواهد کرد. انتظار می‌رود در صورتی که روسیه به کشورهای متحد خود در منطقه غرب آسیا تسلیحات پیشرفته بفروشد. کشورهای دیگر این منطقه برای خرید تسلیحات آمریکایی اشتیاق و انگیزه بیشتری پیدا کنند. برای نمونه، اگر ایران و سوریه تسلیحات پیشرفته روسی را وارد کنند، اسرائیل و کشورهای حاشیه خلیج فارس انگیزه زیادی برای خرید تسلیحات پیشرفته از ایالات متحد خواهند داشت. در صورت ادامه این روند، بی‌اعتمادی و چرخه معیوب امنیتی شدت بیشتری پیدا می‌کند و در صورت استمرار این روند، احتمال درگیری بیش از پیش افزایش می‌یابد. سیاست تسلیحاتی روسیه در منطقه غرب آسیا

در بلندمدت می‌تواند سبب تغییر در موازنه قوا در این منطقه شود و به‌ویژه موازنه در میان متحدان ایالات متحد و جبهه ضدآمریکایی را به‌طور بنیادین دگرگون کند (Azizi, 2019: 98).

بازگشت روسیه به منطقه غرب آسیا، چه به‌صورت حضور نظامی و چه به‌صورت فروش تسلیحاتی نظامی، به لایه‌های پیچیده‌ای در توزیع قدرت، و به تبع آن احتمال افزایش تنش بین بازیگران مختلف، در این منطقه افزوده است. حضور روسیه سبب شکل‌گیری یک سیستم سه لایه در منطقه شده است: لایه اول شامل قدرت‌های منطقه‌ای می‌شود که در جنگ داخلی سوریه، یمن و لیبی درگیر شده‌اند؛ لایه دوم به رقابت بین ایران، ترکیه، عربستان و اسرائیل برای تسلط بر منطقه مربوط می‌شود؛ لایه سوم نیز به رقابت ایالات متحد و روسیه در سوریه و کل منطقه ارتباط دارد (Aljazeera, 2018).

بازگشت روسیه به بازار تسلیحاتی منطقه غرب آسیا

در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۵ حجم قراردادهای تسلیحاتی امضاشده بین مسکو و کشورهای منطقه غرب آسیا به‌طور چشمگیری افزایش یافت و شامل بازگشت روسیه به بازارهای اسلحه مصر و عراق بود که به‌تازگی زیر سلطه ایالات متحد بوده‌اند. روسیه یک قرارداد ۳٫۵ میلیارد دلاری در سال ۲۰۱۴ با قاهره امضا کرد که براساس آن، مسکو قرار است جنگنده‌های میگ-۲۹ ام و ام۲، بالگردهای ضربتی (ام آی - ۳۵ ام)، مجتمع‌های موشکی (اس - ۳۰۰ وی ام) و یک سیستم دفاع ساحلی را به مصر بفروشد. منابع رسانه‌ای گفته‌اند شرکت ایرکوت^۱ در سال ۲۰۱۵ با فروش ۱۲ فروند جنگنده سوخو-۳۰ کا، به مصر موافقت کرد (Chatham House, 2016). براساس گزارش رسانه‌های روسی، روسیه و مصر قرارداد تسلیحاتی جدیدی به ارزش حداقل ۲ میلیارد دلار امضا کرده‌اند. این معامله که شامل خرید بیش از ۲۰ هواپیمای جنگنده سوخو-۳۵ نسل چهارم است، مصر را به واردکننده بزرگ تسلیحات روسی تبدیل کرده است (Khlebnikov, 2019). الکساندرا کویمووا^۲ پژوهشگر مؤسسه پژوهش‌های صلح بین‌المللی استکهلم توضیح داد «در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹، حجم صادرات اسلحه روسیه به مصر نسبت به سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ سه برابر شده است. ۳۴ درصد از کل واردات اسلحه مصر از روسیه است. تا پایان سال ۲۰۱۹، روسیه ۳۹ جنگنده ۴۶ بالگرد جنگی کاموف-۵۲ را در اختیار مصر قرار داد. با وجود حمایت نظامی روسیه از سوریه از سال ۲۰۱۵، تحویل اسلحه به آن کشور ۸۷ درصد کاهش یافته است که ۳٫۹ درصد از کل صادرات نظامی به منطقه و ۰٫۷ درصد از صادرات جهانی اسلحه روسیه در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ را تشکیل می‌دهد. در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹، روسیه فقط ۴۵ نفر زرهی و تانک جنگی و تعداد کمی سیستم توپخانه به سوریه

1. Irkut

2. Александра Куимова

تحويل داد. در سال ۲۰۱۸ روسیه همچنین سه بخش از سیستم موشکی ضد هوایی اس-۳۰۰ را به سوریه اهدا کرد (Tass, 2020). با وجود این هنوز عربستان سعودی از نظر هزینه‌های نظامی در میان کشورهای منطقه پیشرو است: در سال ۲۰۱۷، ۶۳،۷ میلیارد دلار برآورد شد، یعنی ۳،۸ درصد هزینه‌های نظامی جهانی و ۱۰ درصد تولید ناخالص داخلی این کشور را نشان می‌دهد (Ревенко, 2020: 63).

با توجه به داده‌های اخیر فروش تسلیحات که ایالات متحده تقریباً ۴۵ درصد و روسیه ۱۹ درصد از اسلحه‌های وارد شده توسط کشورهای منطقه غرب آسیا را بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ تأمین کرده‌اند. بزرگ‌ترین معاملات روسیه با مصر (هلی‌کوپتر، هواپیمای جنگنده، سیستم‌های دفاع ساحلی و موارد دیگر)، اندونزی (هواپیمای سوخو-۳۵) و عراق (تانک‌های تی-۹۰) انجام شده است (Khlebnikov, 2019). در منطقه غرب آسیا، این چند دولت، دستیابی به تجهیزات نظامی روسیه را در دستور کار خود قرار داده‌اند:

۱. ایران

همکاری نظامی با ایران را می‌توان توازن پیچیده‌ای از منافع ژئوپلیتیکی در منطقه و پایه‌ای مبهم از روابط سیاست خارجی روسیه و ایران دانست. روسیه تاکنون تنها شریک احتمالی با توانایی تأمین سلاح‌های مدرن ارتش ایران است. آرتور ختاگوروف^۱ گفت: «با لغو تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل، ایران حجم بالقوه معاملات خرید سلاح‌های روسی را تا ۸ میلیارد دلار تخمین زده است». به‌ویژه در اوت ۲۰۱۷، ایران خواستار تهیه ۲۴ جنگنده سوخو-۳۵ و سوخو-۳۰ (به ترتیب ۱۸ و ۶ واحد) شد (Хетагуров, 2017). سفر امیر حاتمی، وزیر دفاع ایران، به مجمع نظامی ارتش -۲۰۲۰ که ۲۳ تا ۲۹ اوت برگزار شد، که در آن درباره تقویت همکاری‌های فنی و نظامی مسکو و تهران گفت‌وگو شد. حضور گروه ایرانی در این مجمع مربوط به بررسی سیستم‌های دفاع هوایی اس-۴۰۰ و پانتسیر-اس^۲ توسط گروه ایرانی بود که اشاره به قراردادهای جدید احتمالی تحويل این سامانه‌ها دارد.

به گفته آژانس اطلاعات دفاعی ایالات متحد، با رفع تحریم تسلیحاتی، مقام‌های ایرانی به دنبال خرید تانک‌های روسی، اس-۴۰۰ و سامانه موشکی دفاع ساحلی باستینون هستند. همچنین تهران به هواپیماهای روسی سوخوی-۳۰، هواپیمای پیشرفته آموزش خلبانی «یاک ۱۳۰» و تانک‌های «تی ۹۰» نیز علاقه‌مند است (Mardasov, 2020). «یاک ۱۳۰» یک هواپیمای آموزشی دو موتوره است که می‌تواند به عنوان جنگنده سبک یا هواپیمای پشتیبانی نزدیک نیز

1. Агryp Xетагуров

2. Pantsir-S-1

استفاده شود. این هواپیما را روسیه ارائه داده است، اما با همکاری ایتالیا طراحی شده است. این هواپیما بسیار به نیروی هوایی ایران رونق فنی و صنعتی خواهد داد. ممکن است روسیه با ایران قرارداد تسلیحاتی اس ۴۰۰ امضا کند، اما تحویل آن به قطع بسیار طول خواهد کشید. برای نمونه، تحویل سیستم اس ۳۰۰ به ایران حدود یک دهه به طول انجامید (Geranmayeh, 2020). اما «سوخو-۳۰ اس ام ۲» بهترین خرید تسلیحاتی ایران از روسیه خواهد بود. همچنین اگر ایران بتواند سوخو-۳۵، یک جنگنده دوموتوره تک سرنشینه را بخرد، نیروی هوایی ایران به سرمایه ارزشمندی دست خواهد یافت. این دو نوع جنگنده توان حمله به هدف‌های زمینی و سطحی را دارند، اما سوخو-۳۵ که در سال ۲۰۱۳ در نمایشگاه هوایی در فرانسه معرفی شد، به‌طور مشخص برای وظایف برتری هوایی (یعنی برای عملیات هوا به هوا) طراحی و ساخته شده است. از دیدگاه سامانه‌های هدف‌گیری و تسلیحات، سوخو-۳۵ هم اکنون پیشرفته‌ترین هواپیما در نیروی هوایی روسیه است. هر سوخو-۳۵ احتمال ایرانی به کمک رادار «اربیس» خود می‌تواند تا ۳۰ هدف هوایی را ردیابی کند و از فاصله دور با هدف‌ها درگیر شود.

با وجود این، هزینه مالی مانع بزرگی برای خرید تسلیحاتی ایران خواهد بود. همچنین، ایران زیردریایی‌های «کلاسیکو»، تانک‌های «تی-۷۲»، خودروهایی زرهی پیاده نظام «بی‌ام‌پی-۲»، بالگردهای «می-۱۷» و سامانه‌های مختلف ضدتانک خریده است. دلایل متعددی وجود دارد که نشان می‌دهد روسیه در حال حاضر تأمین‌کننده سخت‌افزار نظامی مناسبی برای ایران است. یکی از مزایای خرید تسلیحاتی از روسیه، هزینه به‌نسبت پایین تهیه و نگهداری تجهیزات روسی است. برای نمونه، یک تانک «لئوپارد» ساخت آلمان که به‌تازگی قطر و مجارستان خریده‌اند حدود ۱۰ میلیون دلار هزینه دارد، در حالی که قیمت واحد تانک «آرماتای» ساخت روسیه حدود ۴ میلیون دلار است. در حال حاضر، برای ایران که از انواع قدیمی تر تی-۷۲ استفاده می‌کند، این یک ارتقای منطقی خواهد بود، زیرا کارکنان به زمان کمتری برای یادگیری شیوه استفاده از آن‌ها نیاز دارند. دومین برتری مهم برای ایران این است که قوانین روسیه شرکت‌ها را موظف به ارائه گزارش در مورد صادرات تسلیحات نمی‌کند. به‌طوری که آن‌ها محرمانه باقی می‌مانند. آژانس اطلاعات دفاعی آمریکا بر این باور است که ایران مایل به خرید جنگنده‌های «سوخو-۳۰»، جت‌های آموزشی «یاک-۱۳۰»، تانک‌های «تی-۹۰»، سامانه‌های دفاع موشکی زمین به هوای «اس-۴۰۰» و سامانه‌های موشکی متحرک دفاع ساحلی «کا-۳۰۰ باستون» است. البته حتی تأیید رسمی علاقه به این معنی نیست که سفارش‌ها برای تجهیزات نظامی روسیه قطعی است (Czulda, 2021).

تجهیز نیروی نظامی ایران به انواع پیشرفته جنگنده‌های سوخو و سیستم اس ۴۰۰، اسرائیل را درباره قابلیت‌های نظامی ایران بیش از پیش نگران می‌کند و این رژیم را برای خریدهای

تسلیحاتی پیشرفته‌تر از ایالات متحد تحریک می‌شود. در شرایطی که هنوز این معاملات تسلیحاتی پیشرفته بین ایران و روسیه صورت نگرفته است، اسرائیل بودجه ۵،۱ میلیارد دلاری برای حمله به ایران تصویب کرده است که با آن بتواند تسلیحات پیشرفته نظامی مانند انواع جنگنده، انواع پهبادهای نظامی و بمب‌های سنگرشکن را بخرد (Saballa, 2021). از سوی دیگر، ایران جنگنده‌های چندمنظوره جدید از روسیه خریده است و دفاع هوایی آن توسط سامانه‌های دفاعی ساخت روسیه تقویت شده است که می‌تواند در محتمل‌ترین برنامه جنگی ایران، یعنی مقابله با حمله هوایی اسرائیل به تأسیسات هسته‌ای این کشور، حیاتی برآورد شود (Czulda, 2021).

رویکرد تسلیحاتی روسیه در برابر کشورهای غرب آسیا، نه تنها روسیه را وارد یک جنگ نیابتی منطقه‌ای با ایالات متحد، به‌ویژه در سوریه کرده است، بلکه به جنگ‌های نیابتی و رقابت‌های منطقه‌ای، به‌ویژه بین ایران و عربستان و نیز بین ایران و اسرائیل، شدت بخشیده است. در نتیجه، هرچند روسیه و ایالات متحد جنگ علیه تروریسم را هدف اصلی خود در سوریه اعلام کرده‌اند، اما پشتیبانی آن‌ها از جبهه‌های رقیب در جنگ داخلی سوریه، آن‌ها را وارد یک جنگ نیابتی با یکدیگر کرده است (Azizi, 2019: 98). فروش تسلیحاتی روسیه به ایران می‌تواند به تقویت دولت‌های ضدغربی و ضدآمریکایی منطقه منجر شود (Wong, 2020) و به ایستادگی آن‌ها در برابر دولت‌های حامی ایالات متحد در منطقه، مانند اسرائیل و عربستان سعودی کمک کند.

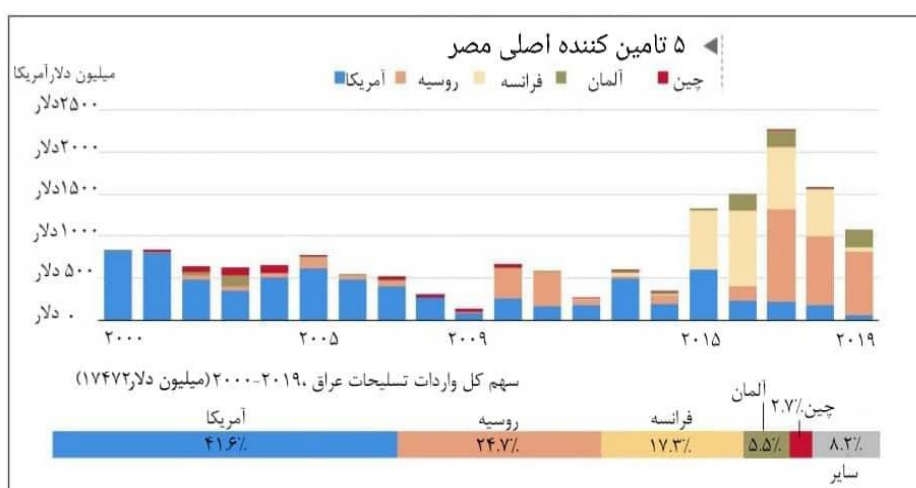
۲. مصر

در مارس ۲۰۱۹، بنا بر گزارش‌ها، مصر توافق‌نامه ۲ میلیارد دلاری را برای خرید ۲۴ هواپیمای جنگنده سوخو-۳۵ با روسیه امضا کرد. ماه بعد، چندین سناتور با نوشتن نامه به پمپئو، وزیر امور خارجه در مورد فروش احتمالی ابراز نگرانی کردند. پمپئو در آوریل ۲۰۱۹ گفت اگر مصر این هواپیما را به‌دست آورد مشمول کاتسا قرار می‌گیرد، هشدار می‌دهد که همچنین کلارک کوپر، دستیار وزیر خارجه در نوامبر ۲۰۱۹ داد. از سوی دیگر، رسانه‌های روسی در ژوئیه ۲۰۲۰ گزارش دادند که اولین گروه جت‌ها در حال ارسال به مصر بودند، اما هیچ یک از دو طرف به‌طور رسمی تحویل را از نوامبر ۲۰۲۰ تأیید نکرده‌اند (Hosny, 2020). بنا بر نمودار ۱ در سال‌های ۲۰۱۷، ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ روسیه تأمین‌کننده اصلی تسلیحات برای مصر بوده است (Thomas and Others, 2020: 15).

مصر با اسرائیل پیمان صلح امضا کرده است، اما تقویت تسلیحاتی مصر توسط روسیه می‌تواند از نظر روانشناسانه بر ذهنیت سیاست‌گذاران اسرائیلی تأثیر بگذارد به‌گونه‌ای که آن‌ها گمان کنند امنیت اسرائیل به خطر افتاده است و ترغیب شوند که روزبه‌روز تسلیحات

پیشرفته‌تری از آمریکا بخرند. قرار است بنا بر طرحی، اسرائیل در سال ۲۰۲۱ تسلیحات با دقت بالا به مبلغ ۷۳۵ میلیون دلار از آمریکا دریافت کند (Arms Control Association, June 2021). اما تا هنگامی که برتری نظامی اسرائیل در برابر مصر حفظ شود، نمی‌توان انتظار داشت که معمای امنیتی بین این دو دولت شکل بگیرد. در این میان، تلاش‌های آمریکا برای حفظ صلح بین دو کشور نیز می‌تواند از تأثیرهای امنیتی معاملات تسلیحاتی بین مصر و روسیه بکاهد. ایالات متحده، صلح بین اسرائیل و مصر را برای ثبات منطقه‌ای حیاتی می‌داند، بنابراین سالانه حدود یک میلیارد دلار کمک‌های امنیتی، شامل تجهیزات نظامی در اختیار نیروهای نظامی مصر قرار می‌دهد. مبلغ این کمک‌ها از دهه ۱۹۷۰ تا به امروز شامل ۵۰ میلیارد دلار می‌شود (Carothers, 2021).

نمودار ۱: خرید تسلیحاتی مصر در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹

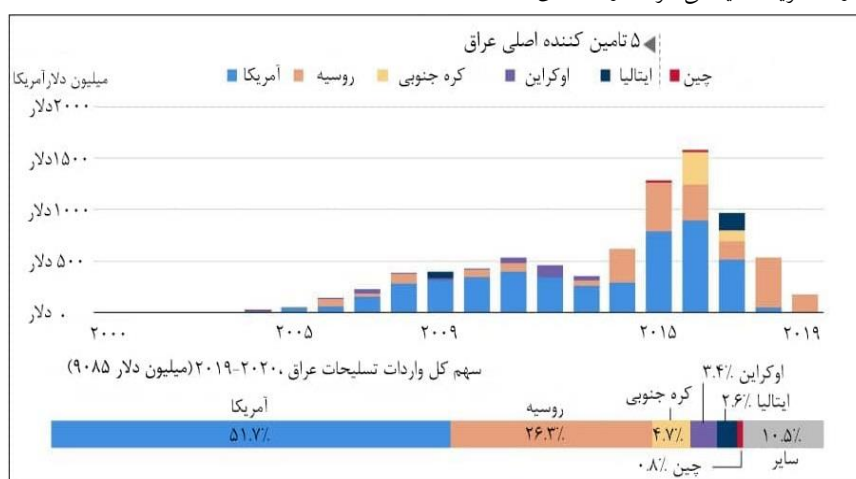
Source: (Thomas and Others, 2020: 15)

۳. عراق

بنا بر آمار موجود، صادرات تسلیحات روسی به عراق بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ و ۲۰۱۹ تا ۲۰۱۵ سه برابر شده است. به گونه‌ای که روسیه به دومین صادرکننده بزرگ تسلیحات به عراق تبدیل شده است. عراق در سال ۲۰۱۹، ۳۴ درصد از تسلیحات خود را از روسیه دریافت کرد. از آنجا که بسیاری از تجهیزات نظامی عراق در گذشته از سوی اتحاد شوروی تأمین شد، این همکاری نظامی برای عراق سودمند است. در اکتبر ۲۰۱۲ یک قرارداد نظامی بین عراق و روسیه به مبلغ ۴٫۲ میلیارد دلار امضا شد. براساس این قرارداد روسیه به عراق «میگ ۲۸ هاوک» و «هلی‌کوپترهای جنگی نایت شکارچی شب» تحویل داد تا از آن‌ها علیه داعش استفاده کند. عراق همچنین به جد خواستار دریافت سیستم پدافند هوایی اس ۴۰۰ از روسیه

است. از آنجایی که حکومت عراق با کمک نظامی و مؤثر روسیه در پاییز ۲۰۱۷ سرزمین‌های در اشغال داعش را آزاد کرد، عراق توانست استقلال بیشتری از ایالات متحد پیدا کند و برای تأمین نیازهای دفاعی خود به روسیه روی بیاورد (Azizi, 2019: 98). میزان خرید تسلیحاتی عراق در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ را در نمودار ۲ می‌بینیم (Thomas and Others, 2020: 17).

نمودار ۲: خرید تسلیحاتی عراق در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹

Source: (Thomas and Others, 2020: 15)

۴. سوریه

حضور روسیه در سوریه در درجه نخست ناشی از ملاحظات ژئوپلیتیک است. البته حضور روسیه در این کشور دلایل اقتصادی هم دارد که بیشتر مربوط به انرژی و فروش تسلیحات است (Borshchevskaya, 2021). روسیه کوشیده است با فروش تسلیحات به سوریه، دمشق را به پایگاهی برای گسترش نفوذ خود تبدیل کند و از این راه هژمونی ایالات متحد در غرب آسیا را به چالش بکشد (Bahgat, 2021: 76). چنین سیاستی در عمل، سطح تنش‌ها را در منطقه افزایش می‌دهد. روسیه در سوریه چتر «ضد دسترسی / منع منطقه‌ای» را برقرار کرده است. دو سیستم پدافند هوایی اس ۴۰۰، پهبادهای روسی و موشک‌های کروز با برد ۲۵۰ تا ۴۰۰ کیلومتر در سوریه مستقر شده‌اند. همچنین روسیه سیستم اس ۳۰۰ را در بندر ترئوس مستقر کرده است (Miron and Thornton, 2021: 19). با استقرار سیستم «اس ۴۰۰»، کنترل فضای هوایی غرب سوریه به‌طور کامل در اختیار مسکو قرار دارد (Bahgat, 2021: 76). سوریه به میدانی برای آزمایش تسلیحات روسیه تبدیل شده است. برای نمونه، دنیس مانتورف، وزیر صنعت و تجارت روسیه در سال ۲۰۲۰ اعلام کرد که ارتش این کشور تانک «آرماتا تی ۱۴» را با موفقیت در میدان‌های نبرد در سوریه آزمایش کرده است (Clingendael, 14 May, 2020).

حضور روسیه در سوریه به شکست داعش کمک فراوانی کرده و موجب ایجاد ثبات در این کشور شده است. از سویی، روسیه در سوریه براساس «آیین پریماکف» عمل کرده است که در آن بر نفی نظام تک‌قطبی آمریکامحور تأکید شده است. بنابر این آیین روسیه باید با ایجاد موازنه در برابر ایالات متحد یک نظام چندقطبی باثبات ایجاد کند. عملیات در سوریه نمونه کاملی از اجرای این آیین توسط روسیه است (Yacoubian, 2021).

به نظر می‌رسد تا زمانی که روسیه حضور نظامی گسترده و نفوذ سیاسی خود در سوریه را حفظ می‌کند، سوریه و اسرائیل وارد ماریپج امنیتی نخواهند شد. روسیه همکاری با ایران در سوریه و هماهنگی با اسرائیل درباره سوریه را در تضاد با یکدیگر نمی‌بیند. روسیه با ساخت پایگاه نظامی در سوریه توسط ایران مخالفت نمی‌کند و چندان مانع عملیات‌های هوایی اسرائیل علیه هدف‌های ایرانی در سوریه نمی‌شود (Wilson Center, 2021). چنین سیاستی سبب شده است توازن قوا در سوریه تا حدودی حفظ و تنش‌ها بین ایران و اسرائیل در سوریه تا اندازه‌ای کنترل شود. روسیه از باتری‌های ضد‌هوایی خود برای توقف حمله‌های هوایی اسرائیل به هدف‌های ایران و حزب‌الله در خاک سوریه استفاده نکرده است (Bahgat, 2021: 76). از سوی دیگر، ایران و نیروهای نیابتی آن مصمم هستند با تقویت حضور نظامی خود در سوریه مانع حمله نظامی اسرائیل به جمهوری اسلامی ایران بشوند. اسرائیل هم به‌نوبه خود خواستار پایان حضور نظامی ایران و متحدانش در سوریه است. در این میان روسیه به هیچ وجه نمی‌خواهد در یک جنگ میان دشمنان قسم‌خورده درگیر شود که در این صورت سوریه بیش از پیش بی‌ثبات می‌شود و خروج نیروهای روسیه از سوریه با تأخیر بیشتری روبه‌رو خواهد شد (Bahgat, 2021: 76-77).

نتیجه

مسکو هزینه‌های نظامی خود را به‌علت شیوع کرونا تغییر داده است و در سال ۲۰۲۱ برابر با ۴۱،۰۸ میلیون دلار تعیین شده است که ۱۴،۵ درصد همه هزینه‌های دولت روسیه است. این بدان معناست که در سال ۲۰۲۱، هزینه‌های اقتصاد ملی روسیه برای نخستین بار از سال ۲۰۱۴ از هزینه‌های نظامی بیشتر خواهد بود. همچنین هزینه‌های نظامی روسیه ۲،۷ درصد تولید ناخالص داخلی این کشور را به خود اختصاص داده است که کمترین میزان در یک دهه گذشته به شمار می‌رود. این هزینه‌ها از سال ۲۰۱۲ براساس بخشی از برنامه نوسازی تسلیحات رو به افزایش بود. مسکو دومین صادرکننده بزرگ اسلحه در جهان پس از ایالات متحد است. موقعیت روسیه در بازار اسلحه منطقه‌ای و جهانی با توجه به کاهش سهم مسکو از کل صادرات، کاهش واردات در آسیا و اقیانوسیه و افزایش رقابت در منطقه غرب آسیا پیچیده‌تر شده است. علاوه بر این، فشارهای فزاینده آمریکا بر روسیه از راه تحریم‌های ثانویه مسکو را

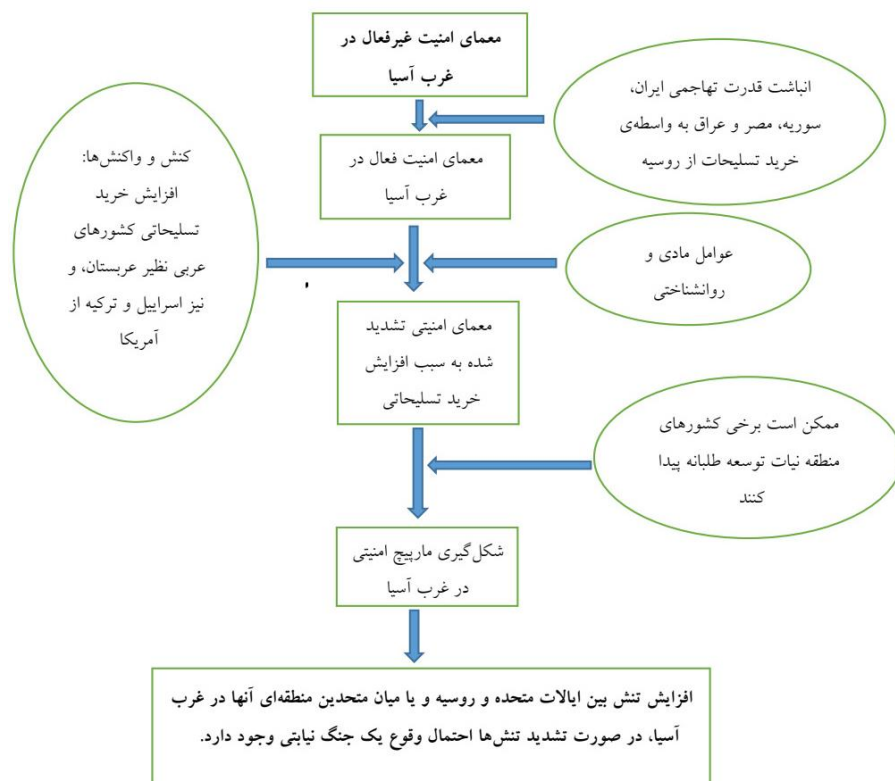
در وضعیت بسیار چالش برانگیزی قرار می‌دهد که امضای قراردادهای بزرگ جدید و افزایش صادرات اسلحه را دشوارتر می‌کند. اما در دهه گذشته، این کشور به دنبال افزایش صادرات تسلیحات خود به منطقه غرب آسیای پرآشوب است که هنوز هم این منطقه به بحران‌های خود ادامه داده است و صادرات سلاح، بخشی از راهبرد گسترده روسیه در مورد استقرار دوباره مسکو به عنوان بازیگر اصلی در منطقه است.

روسیه تا همین اواخر در استفاده از صادرات سلاح به عنوان اهرم سیاسی احتیاط می‌کرد. بی‌ثباتی در غرب آسیا نشان می‌دهد که این منطقه در سال‌های آینده هم به عنوان یکی از بازارهای اصلی خرید اسلحه باقی خواهد ماند. قانون فدرال روسیه بیان می‌کند تقویت مواضع نظامی و سیاسی در خارج از کشور هدف اصلی همکاری نظامی و صنعتی روسیه است و مسکو بدون شک از صنعت صادرات اسلحه خود برای تأثیرگذاری بر موازنه قوا در غرب آسیا استفاده خواهد کرد. یافته‌های نوشتارنشان می‌دهد که فروش تسلیحات روسیه به کشورهای منطقه غرب آسیا تأثیرهای امنیتی متفاوتی برجای گذاشته است. به نظر می‌رسد خرید تسلیحات روسیه به وسیله ایران، مصر، عراق و سوریه در برخی موارد به کاهش و در برخی موارد به افزایش معمای امنیتی در این منطقه انجامیده است. به طور مشخص می‌توان گفت که ایران با خرید تسلیحات روسی ممکن است در معمای امنیتی با اسرائیل قرار بگیرد. از آنجایی که اسرائیل می‌کوشد ایران را تهدید فوری علیه خود معرفی کند هر خرید تسلیحاتی، ایران را به عنوان افزایش تهدید علیه موجودیت خود برآورد می‌کند. در نتیجه، برای خرید تسلیحاتی بیشتر از ایالات متحده تلاش‌های دیپلماتیک بیشتری می‌کند. اسرائیل در سال‌های اخیر کوشیده است ایالات متحده را ترغیب کند بمب‌افکن‌های بی ۱ یا بی ۵۲ و بمب‌های دقیق سنگرشکن را در اختیار ارتش این رژیم قرار دهد.

همچنین از آنجا که خرید تسلیحاتی مصر از روسیه موجب تغییر در موازنه قوا بین دو کشور نشده است، نمی‌توان انتظار داشت که بین آن‌ها معمای امنیتی شدیدی شکل بگیرد. عراق و سوریه توانسته‌اند با خرید تسلیحات به نسبت پیشرفته از روسیه به مبارزه با تروریسم شدت بخشند و امنیت نسبی در کشور خود حکمفرما سازند. با وجود این، اسرائیل نسبت به وجود تسلیحات روسی در سوریه به شدت حساس است و همواره می‌کوشد با مقام‌های ارشد روسیه در مورد استقرار و به کارگیری این تجهیزات نظامی در سوریه هماهنگی‌های لازم را انجام دهد. روسیه از یک سو با ایجاد پایگاه‌های نظامی ایران و حزب‌الله در سوریه مخالفت نکرده است. از سوی دیگر به اسرائیل اجازه داده است که هدف‌های مورد نظر خود را در سوریه بمباران کند. در نتیجه، روسیه با وجود استقرار تسلیحات نظامی خود در سوریه تلاش کرده است با ایجاد موازنه قوا از تشدید معمای امنیتی بین ایران و اسرائیل در منطقه غرب آسیا جلوگیری کند. بنا بر مدلی که «شیپینگ تنگ» از معمای امنیتی ارائه داده است، مدل ۲ در مورد

تأثیرهای امنیتی فروش تسلیحات روسیه به کشورهای غرب آسیا از جمله ایران، سوریه، عراق و مصر مطرح می‌شود.

مدل ۲: مدل معمای امنیتی غرب آسیا

Source: (Authors)

References

- Aljazeera, 2 September (2018), "Shifts in the Middle East Balance of Power: A Historical Perspective", Available at: <https://studies.aljazeera.net/en/reports/2018/09/shifts-middle-east-balance-power-historical-perspective-180902084750811.html> (Accessed on: 11/07/2021).
- Arms Control Association (2021), "U.S. Arms Sales to Israel Challenged", Available at: <https://www.armscontrol.org/act/2021-06/news-briefs/us-arms-sales-israel-challenged>, (Accessed on: 11/07/2021).
- Azizi, Hamidreza (2019), "Russian Arms Trade Approach in the Middle East and North Africa (MENA): Economic and Strategic Aspects", *Geopolitics Quarterly*, Vol.14, No. 52, pp. 84-103.
- Bahgat, Gawdat (2021), "Russia and the Middle East: Opportunities and Challenges," in *Russia's Global Reach: A Security and Statecraft*

- Assessment**, ed. Graeme P. Herd (Garmisch-Partenkirchen: George C. Marshall European Center for Security Studies), <https://www.marshallcenter.org/en/publications/marshall-center-books/russias-global-reach/chapter-9-russia-and-middle-east-opportunities-and-challenges>, 72-79.
- Blank, Stephen and Edward Levitzky (2015), "Geostrategic Aims of the Russian Arms Trade in East Asia and the Middle East", **Defence Studies**, Vol 15, No 1, pp. 63-80, DOI: 10.1080/14702436.2015.1010287
- Borshchevskaya, Anna (2021), "Russia in the Middle East: A Source of Stability or a Pot-Stirrer?", Available at: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/russia-middle-east-source-stability-or-pot-stirrer>, (Accessed on: 11/06/2021).
- Carothers, Thomas (2021), "Navigating the Democracy-Security Dilemma in U.S. Foreign Policy: Lessons from Egypt, India, and Turkey", Available at: <https://carnegieendowment.org/2021/11/04/navigating-democracy-security-dilemma-in-u.s.-foreign-policy-lessons-from-egypt-india-and-turkey-pub-85701>, (Accessed on: 11/10/2021).
- Chatham House (2016), "Arms Exports Add to Russia's Tools of Influence in Middle East", **Chatham House**, available at: <https://www.chathamhouse.org/2016/07/arms-exports-add-russias-tools-influence-middle-east>(Accessed on: 13/01/2021).
- Clingendael (2020), "Russia's Arms in the Syrian Conflict", Available at: <https://www.clingendael.org/publication/russias-arms-syrian-conflict>, (Accessed on: 11/07/2021).
- Czulda, Robert (2021), "Is Iran Going on an Arms Shopping Spree in Moscow?", Available at: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/is-iran-going-on-an-arms-shopping-spree-in-moscow/>, (Accessed on: 11/11/2021).
- Geranmayeh, Ellie (2020), "Do Not Expect a Rush of Arms Sales to Iran", The European Council on Foreign Relations (ECFR), Available at: https://ecfr.eu/article/commentary_do_not_expect_a_rush_of_arms_sales_to_iran/ (Accessed on: 28/01/2021).
- Hosny, Hagar (2020), "Egypt Acquires Russian Fighter Jets Despite US Warning," Al-Monitor Egypt Pulse, Available at: <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/07/egypt-arms-deal-russia-fighter-jets-united-states-sanctions.html> (Accessed on: 25/01/2021).

- Khlebnikov, Alexey** (2019), "Russia looks to the Middle East to boost arms exports," Middle East Institute, available at: <https://www.mei.edu/publications/russia-looks-middle-east-boost-arms-exports> (Accessed on: 28/01/2021).
- Malmlöf, Tomas (2017), "Russia's Arms Exports : Successes and Challenges", Dans Revue Défense Nationale 2017/7 (N° 802), pages 64 à 71, DOI : 10.3917/rdna.802.0064.
- Mardasov, Anton (2020), "What's Next For Russia-Iran Military Partnership?", **AI Monitor**, Available At: <https://www.AI-Monitor.Com/Pulse/Originals/2020/08/Iran-Russia-Military-Partnership-Army-2020-Moscow-Un-Arms.Html> (Accessed on: 03/02/2021).
- Middle East Institute (2020), "CENTCOM and the Shifting Sands of the Middle East: A Conversation with CENTCOM Commander Gen. Kenneth F. McKenzie Jr.", **Middle East Institute**, Available at: <https://www.mei.edu/events/centcom-and-shifting-sands-middle-east-conversation-centcom-commander-gen-kenneth-f-mckenzie> (Accessed on: 05/02/2021).
- Miron, Marina, Thornton, Rod (2021), "Emerging as the 'Victor' (?): Syria and Russia's Grand and Military Strategies", **The Journal of Slavic Military Studies**, Vol 34, No 1, pp. 1-23, DOI: 10.1080/13518046.2021.1923991.
- Oldberg, Ingmar (2005), "Foreign policy priorities under Putin: a tour d'horizon", (Ed) Hedenskog, Jakob, Konnander, Vilhelm, Nygren, Bertil, Oldberg, Ingmar, Pursiainen, Christer, **Russia as a Great Power**, London: Routledge.
- Reaves, Andrew (2018), **Russian Arms Sales in the Age of Putin**, New York: Amazon Digital Services LLC - KDP Print US.
- Saballa, Joe (2021), "Israel Reportedly OKs \$1.5 Billion Budget for Possible Strike on Iran", Available at: <https://www.thedefensepost.com/2021/10/20/israel-budget-strike-iran/>, (Accessed on: 11/10/2021).
- SIPRI YEARBOOK (2021), "Armaments, Disarmament and International Security", SIPRI, Available at: https://www.sipri.org/sites/default/files/2021-06/sipri_yb21_summary_en_v2_0.pdf (Accessed on: 11/02/2021).
- Tang, Shiping (2009) "The Security Dilemma: A Conceptual Analysis", **Security Studies**, Vol. 18, No. 3, pp. 587-623. <https://doi.org/10.1080/09636410903133050>
- TASS (2020), "Эксперты: США и Россия остаются крупнейшими экспортерами оружия в мире," **TASS**, Available at: <https://tass.ru/ekonomika/7927835> (Accessed on: 11/02/2021) [In Russian].
- Thomas, Clayton, Sharp, Jeremy, Blanchard, Christopher, Arabia, Christina (2020), "Arms Sales in the Middle East: Trends and Analytical Perspectives for U.S. Policy", Available at:

<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44984>, (Accessed on: 11/08/2021).

Wilson Center (2021), "Report | Russia in the Middle East: National Security Challenges for the United States and Israel in the Biden Era", Available at: <https://www.wilsoncenter.org/publication/report-russia-middle-east-national-security-challenges-united-states-and-israel-biden>, (Accessed on: 11/06/2021).

Wong, Andy (2020), "Understanding Russia's Foreign Policy through International Arms Sales", Wavell Room, April 30, Available at: <https://wavellroom.com/2020/04/30/russian-foreign-policy-through-international-arms-sales/>

Yacoubian, Mona (2021), "What is Russia's Endgame in Syria?", Available at: <https://www.usip.org/publications/2021/02/what-russias-endgame-syria>, (Accessed on: 11/08/2021).

Ревенко, Н.С (2017), "Экономические Аспекты Военно-Технического Сотрудничества России со странами Азии и Ближнего Востока," Российский внешнеэкономический вестник, №9, 59-72.

Хетагуров, Артур (2017), "Военно-техническое Сотрудничество России: Государства Ближнего Востока," Российский Совет по Международным Делама» (НИ РСМД), Russian Council, Available at: <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/columns/geopolitics-arms-market/voenno-tekhnicheskoe-sotrudnichestvo-rossii-gosudarstva-blizhnego-vostoka/> (Accessed on: 12/02/2021).